

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 6 (49)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2013

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 6 (49). — Рівне: РДГУ, 2013. — 210 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних питань викладання іноземної мови за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», проведеної Рівненським державним гуманітарним університетом, та з проблем вищої освіти за матеріалами міжнародної науково-методичної конференції «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку», яка відбулась у Луцькому національному технічному університеті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 26.04.2013 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

психологічному, змістовому та операційному компонентах, зміст яких залежить від суспільних потреб у навчанні класичних мов, а також від досягнень у галузі лінгвістики, психолінгвістики, психології, лінгводидактики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блауберг И. В. Проблема целостности и системный подход / Игорь Викторович Блауберг. – М.: Эдиториал УРСС, 1997. – 448 с.
2. Блауберг И. В. Системный подход / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин // БСЭ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bse.sci-lib.com/article102642.html>. – Название с экрана.
3. Грузинская И. А. Методика преподавания английского языка в средней школе / Ирина Алексеевна Грузинская. – М.: Учпедгиз, 1947. – 222 с.
4. Перегудов Ф. И. Введение в системный анализ / Ф. И. Перегудов, Ф. П. Тарасенко. – М.: Высшая школа, 1989. – 367 с.
5. Сагатовский В. Н. Основы систематизации всеобщих категорий / Валерий Иванович Сагатовский. – Томск, 1973. – 432 с.
6. Садовский В. Н. Система / В. Н. Садовский // БСЭ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bse.sci-lib.com/article102619.html>. – Название с экрана.
7. Шукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / Анатолий Николаевич Шукин. — М.: Астрель: АТС: Хранитель, 2007. – 746 с.

В. Н. ШОВКОВИЙ. СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ КЛАССИЧЕСКИМ ЯЗЫКАМ В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ СИСТЕМ

Резюме. В статье исследуется место системы обучения классическим языкам в контексте общей теории систем. Определены такие свойства системы обучения классическим языкам: целостность, структурность, взаимозависимость системы и среды, иерархичность, множественность описания. Описаны основные компоненты методической системы обучения классическим языкам.

Ключевые слова: методическая система, подход, общая теория систем, компоненты методической системы.

V. N. SHOYKOVYI. DEPARTMENTAL CLASSIC LANGUAGES TEACHING IN THE CONTEXT OF GENERAL THEORY OF THE SYSTEMS

The summary. In the article the place of the departmental classic languages teaching is probed in the context of general theory of the systems. Such properties of the departmental classic languages teaching are certain: integrity, structuralness, interdependence of the system and environment, hierarchicalness, multiplicity of description. Basic components of the methodical departmental classic languages teaching is described.

Key words: methodical system, approach, general theory of the systems, components of the methodical system.

Одержано редакцією 14.02.2013 р.

УДК: 37: 811. 161. 2

Н. В. ШУЛЬЖУК

ПРІОРИТЕТНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В АСПЕКТІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПАРАДИГМ

Резюме. У статті проаналізовано вплив основних тенденцій розвитку мовознавчої науки на лінгвометодичку та сучасні підходи до професійної мовної освіти в умовах компетентнісного навчання.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісне навчання, професійна комунікативна компетенція, дискурсивна компетенція, концепт.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом сучасної мовної освіти є формування мовної особистості, а характерною особливістю сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення мови в її функціонуванні, оскільки немає сфери людського існування, що не стосувалася б спілкування. Особливо актуальною є зазначена проблема у процесі підготовки майбутніх філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування мовної особистості студента-філолога глибоко й різнобічно висвітлене в наукових розвідках вчених (Л.Паламар, Т.Симоненко, Л.Стасів, Н.Янчук, В.Мельничайко, Н.Остапенко, О.Семенов та ін). Шляхи формування мовної особистості педагога закладено і в низку концепцій розбудови мовної освіти в Україні Л.Мацько та С.Єрмоленко [4]. Однак сучасної інтерпретації, як відзначає М.Пентилюк, проблема мовної особистості ще не набула [10, 30].

Недостатня розробленість зазначеної проблеми, її багатоаспектний характер, недоліки у практиці викладання дисциплін лінгвістичного циклу у ВНЗ, що гальмують забезпечення навчального процесу на рівні сучасних вимог, зумовили актуальність теми нашого повідомлення.

Мета статті – здійснивши аналіз основних тенденцій розвитку мовознавчої науки, з'ясувати їх вплив на лінгводидактичні ідеї та сучасні підходи до професійної мовної освіти в умовах компетентнісного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній лінгводидактиці утвердився підхід, згідно з яким мета навчання мови визначається через поняття «компетенція». Під компетентнісним підходом до навчання української мови розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових і предметних компетентностей особистості. Запропонували власне бачення концептуального підходу до

реалізації завдань компетентнісного навчання української мови, Ніна Голуб наголошує на різночитанні понять «компетенція» та «компетентність», добираючи до їх тлумачення відповідні ключові слова. Поділяючи думку дослідниці, під компетенцією розуміємо «знання і вміння у певній сфері людської діяльності», а під компетентністю – «якісне застосування компетенцій», тобто, «компетентність являє собою компетенції, помножені на досвід ефективного застосування їх і є позитивним результатом набуття компетенції» [18, 28].

Базовим компонентом професіоналізму сучасного вчителя-словесника, тобто «вищим рівнем оволодіння науково-навчальним потенціалом педагогічної професії, квінтесенцією його особистісної та фахової культури» [14, 38], є професійна комунікативна компетенція, що передбачає формування у студентів-філологів професійно-комунікативних умінь, під якими Т. Симоненко розуміє «уміння спілкуватися в типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом дидактичного дискурсу, презентувати нормативні та доступні для сприйняття навчальні тексти, розв'язувати за допомогою мовних засобів комунікативні завдання» [14, 41]. Інакше кажучи, достатній рівень професійної комунікативної компетенції вчителя-словесника передбачає наявність у нього двох основних груп умінь – комунікативних та професійних комунікативних. У структурі професійної комунікативної компетенції методист виділяє чотири основні складові: лінгвістичну, предметну, прагматичну й технічну [14, 40]. Поділяємо думку Т. Симоненко про те, що реалізація методики формування професійної комунікативної компетенції студентів-філологів у процесі навчання передбачає використання системи засобів, а саме: навчальних програм, навчально-методичних комплексів дисциплін, навчальних посібників, системи вправ і завдань. Саме у такому ключі і спробуємо підійти до опису зазначеної проблеми.

Дослідження психологів, лінгвістів, соціолінгвістів, педагогів, методистів переконують, що свідомість індивіда і його адаптація у суспільстві передусім відбувається через посередництво мовлення. Відтак ключовою компетенцією прийнято вважати комунікативну, яка представлена такими складовими, як-от: мовленнєва, мовна, предметна та прагматична [15, 70]. Сучасний же парадигмальний простір лінгвістики, як відзначає О.Селіванова [12], представлений співіснуванням двох домінуючих парадигм: прагматичної та когнітивної, синтез яких зумовлює становлення нової когнітивно-дискурсивної лінгвістичної парадигми, орієнтованої не лише на способи представлення знань у мові, а й на комунікативну компетенцію мовця й адресата, тому з урахуванням досягнень таких галузей мовознавчої науки, як комунікативна лінгвістика, паралінгвістика, прагматика та дискурсологія, структура комунікативної компетенції може бути доповнена дискурсивною та іллокутивною компетенціями [2]. Практичні рекомендації щодо формування дискурсивної компетенції представлені у дослідженнях О.Кучерявої [8].

Розвиток таких пріоритетних галузей лінгвістики, як психолінгвістика, етнопсихолінгвістика, когнітологія, вплинув на формування нових підходів до навчання рідної мови (українознавчий, етнопедогогічний, культурологічний), однак ці підходи підпорядковані найголовнішому – комунікативно-діяльнісному, з утвердженням якого зріс інтерес науковців до проблеми вдосконалення мовленнєвої діяльності студентів у науковій та професійній сферах. Тому об'єктом спеціальних лінгводидактичних досліджень стає зв'язний текст, дискурс, зокрема науковий і навчальний [5; 12].

Особливості комунікативного напрямку навчання як такої стратегії, що спирається на живе мовлення, на спілкування, проаналізовано у працях М.С.Вашуленка, О.Ю.Купалової, М.Р.Львова, Л.М.Паламар та ін.

Поворот мовознавства до людини в мові, до її мовленнєвої діяльності визначив активізацію в лінгвістиці методології функціоналізму (О.В.Бондарко, А.П.Загнітко, Г.О.Золотова, І.Р.Вихованець та ін.), яка, як стверджує проф. О.О.Селіванова, передбачає аналіз множинної функційної природи мовних явищ, виходячи з їхньої семантики, структури, взаємодії з іншими одиницями, категоризації. Функційний підхід одержав методичну інтерпретацію у працях С.Г.Дубовик, В.А.Каліш, О.Ю.Купалової, О.Д.Митрофанової, Л.М.Паламар. За функційного підходу методика будуватиметься так, що кожна нова мовна одиниця чи форма розглядається крізь призму її ролі, функції у вираженні думки мовця.

Зіставлення особливостей функційного і комунікативного підходів дало змогу стверджувати логічність і доцільність їх інтеграції, що, на думку багатьох науковців, дає змогу забезпечити якісно новий напрям у формуванні свідомого ставлення студентів до мовних явищ.

Усе це вимагає перегляду усталених стратегій навчання української мови: роботу над мовною теорією слід підпорядкувати інтересам мовленнєвого розвитку студентів. Сьогодні лінгводидакти у фахових виданнях пропонують системи вправ, спрямовані на реалізацію функційно-комунікативного підходу до вивчення мовних одиниць різних рівнів [7; 18; 19; 20]. Так, реалізація комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення синтаксису представлена Н.Янчук, яка особливу увагу акцентує на моделюванні мовленнєвого висловлювання, що реалізується у ситуативних вправах [20].

Крім того, для сучасного синтаксису характерним є розгляд речення як одиниці, що поряд з формальною будовою має певну семантичну структуру і комунікативну організацію. Така розгалуженість лінгвістичної теорії зумовлює труднощі визначення теоретико-інформаційного змісту мовної освіти (мовна складова комунікативної компетенції) і представлення його у вишівських підручниках з мови, розрахованих на студентів філологічних спеціальностей, з одного боку. А з іншого, вона надає великі перспективи для реалізації комунікативного підходу до навчання мови, що сприяє свідомому ставленню студентів-філологів до функціональних потенцій синтаксичних засобів мови.

Невідповідність між теоретичними знаннями і практичними мовленнєвими вміннями студентів негативно позначається і на культурі їхнього мовлення. Тому лінгвометодична наука сьогодні орієнтована на впровадження функціонально-стилістичного підходу до вивчення мовних одиниць. В.Бадер, аналізуючи

основні підходи до визначення змісту навчання української мови, слушно акцентує увагу на тому, що цей підхід «дає змогу усвідомити взаємозв'язок фонових знань із функціональними аспектами мови та мовлення, з'ясувати закономірності використання стилістичних ресурсів мови в різноманітних комунікативних актах, відпрацювати вміння доцільно використовувати мовні одиниці залежно від змісту висловлювання, мети, ситуації та сфери спілкування, враховувати їхню національно-культурну семантику, особливості її вияву в соціально-мовленнєвих ситуаціях [1]. На думку ж М. Пентилок, сутність підходу полягає у «навчанні не тільки відомостей про мову, а й у засвоєнні виражальних можливостей мовних одиниць, особливостей їх функціонування» [9].

Ідеї вивчення граматики у стилістичному аспекті представлені також у працях Г.Винокура, О.Пешковського, Б.Кулика. Стилiстичнi функцiї морфологiчних засобiв дослiджувала Л.Мацько, стилістичні можливості словотворення аналізували В.Чабаненко, Л.Родніна. Проблемам стилістичного синтаксису присвячено праці П.Дудика, С.Єрмоленко, Л.Мацько та ін.

Як свiдчить вищевикладене, новi програми i плани, за якими готують студентiв-фiлологiв, повиннi лiквiдувати прiрву мiж науковою теорiєю й iснуючою практикою. На жаль, мусимо погодитись з думкою Н.Голуб про те, що «досi не запропоновано жодного варіанту узгодження всiх елементiв непростого механiзму компетентнiсного навчання української мови» [17, 30]. Вiдповiдно перегляду потребують i вишiвськi пiдручники та посiбники, оскiльки, наприклад, пiдручники з синтаксису не дають вiдомостей з теорiї мовної комунікацiї, дискурсу i дискурсивного аналізу. Для мовленнєвого спілкування недостатньо володiти лише правилами породження граматично правильних мовних конструкцiї, адже реальна комунікацiя обов'язково спирається на «фоновi знання, екстралiнгвiстичний контекст, прагматичнi iмплікацiї, iнтерактивний характер, прихований смисл. Іншими словами, лише в дiяльностi, в соціально-комунікативному контекстi висловлювання набувають того, що в лiнгвiстичнi називається смислом» [16, 258].

До того ж на сьогодні, як справедливо зауважує М.Я.Плющ, iснує «критично велика вiдмiннiсть мiж змiстом шкiльного курсу мови та названим курсом вищої школи, як i вiдмiннiсть у трактуванні мовних одиниць та їх функціонування в актах мовлення, у тексті» [11, 127]. Так, аналізуючи лiнгвiстичнi основи сучасного шкiльного курсу морфологiї української мови, С.А.Омельчук вiдзначає, що шкiльна морфологiя, побудована з урахуванням нових досягнень теоретичної морфологiї (вiдображає такi науковi пiдходи, як структурний, формально-граматичний, семантичний, функцiйний), на противагу науковiй, має здебiльшого практичну спрямованiсть [16, 88]. Функцiйний пiдхiд до навчання морфологiї української мови, на думку вченого, тiсно пов'язаний iз функцiйно-категорiйним, в основу якого покладено функцiйну морфолого-синтаксичну концепцiю частин мови (І.Вихованець, К.Городенська). Якщо описова морфологiя вiдтворює систему граматичних понять, то функцiйно-категорiйна «обрунтовує сукупнiсть морфологiчних одиниць i типiв морфологiчних категорiї та парадигм, а також висвітлює функціонування морфологiчних одиниць i категорiї та зв'язкiв морфологiї з синтаксисом, словотвором» [3, 6]. Отож, вiдмiннiсть мiж шкiльною й науковою морфологiєю полягає не в змiстi, а в обсязi теоретичного матерiалу, у способах подання його учням i сферi застосування. У зв'язку з цим подiляємо думку С.А.Омельчука про те, що окреми теоретичнi положення i в шкiльному курсi морфологiї не вiдповiдають сучасним вiтчизняним лiнгвiстичним концепцiям, адже основу навчального процесу має становити «не iнформацiя для запам'ятовування i вiдтворення, а актуалiзацiя мовленнєвих дiї» [16, 90].

На функцiї слова в реченнi зосереджує увагу вчених i комунікативний пiдхiд до визначення ознакової та предметної лексики. На думку О.Кубрякової, яка обстоює ономаcіологiчний пiдхiд, пов'язаний iз теорiєю номінацiї, головним є не конкретне значення певної частини мови, а те, як частини мови пов'язанi з навколишнім свiтом [6]. Суголоснi думки висловлює Н.М.Мединська, вiдзначаючи, що «для дiєслiв властивi усi категорiйнi значення, необхiднi для виконання їхньої первинної функцiї – предиката. Іншi ознаковi слова у їхній вторинній функцiї (предиката) зазнають семантичної модифікацiї в результатi синтаксичної транспозицiї до дiєслiв» [16, 225].

Комунікативнi стратегiї мовця корегуються не лише загальною стратегiєю комунікативної ситуацiї, а й зв'язком мови з культурою народу, його побутом, звичаями, мiфологiєю, менталiтетом. Працi з етнолiнгвiстики доводять взаємозв'язок етномови та етнопсихологiї. Саме когнiтивна лiнгвiстика та теорiя тексту визначають теоретико-методологiчне пiдгрунття лiнгвокультурологiчних завдань, мету яких О.Кучерява вбачає у «добудовi вiдсутнiх фрагментiв національно-мовної картини свiту студента як національно-мовної особистостi, в осмисленнi, а головне переживаннi студентом національно-духовних цiнностей, закладених у лiнгвокультурний концепт» [17, 66]. Вважаємо, що запропонованi дослiдницькi види лiнгвокультурологiчних завдань можуть широко використовуватися у межах мовознавчих дисциплiн: асоціативнi завдання будуть доречними пiд час вивчення лексичного i фразеологiчного матерiалу; аналітичнi та креативно-конструктивнi – пiд час вивчення стилістики, лiнгвiстики тексту. Проте найповнiше потенціал лiнгвокультурологiчних завдань розкривається у процесi опрацювання таких курсiв, як «Фiлологiя в системi сучасного гуманiтарного знання», «Лiнгвокультурологiя», «Когнiтивна лiнгвiстика», «Лiнгвiстика тексту», «Корпусна лiнгвiстика», «Теорiя мiжкультурної комунікацiї», «Лiнгвiстичне слов'язознавство», «Дискурсологiя», якi найчастiше або становлять варіативну частину навчального плану фiлологiчного факультету, або зовсiм у ньому не представленi.

Сучасна наука стоїть на тому, що національна специфіка психологiї вiдбивається на всiх рiвнях мовної системи. Особливо це спостерігається на лексико-семантичному та граматичному рiвнях. Так, дослiдник Г.Ващенко серед рис українцiв видiляє сентименталiзм i доводить це на прикладах текстiв українського

фольклору. Відображення психоповедінкових архетипів українців на рівні лексики та граматики вивчає В. Кононенко. Ось чому у процесі формування мовної особистості важливою є не лише мовна компетенція, а й комунікативно-прагматичні та етнічні її складові.

Оскільки когнітивна діяльність людини є об'єктом вивчення лінгвістичних та лінгводидактичних досліджень, то філологічна думка сьогодні активно розвивається за напрямом концептуального аналізу. Так, О. Копусь розглядає категорію концепту в межах лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного підходів, презентованих у працях О.С. Кубрякової, О.О. Селіванової, В.В. Жайворонка, Ю.С. Степанова та ін.

Висновки. Отже, аналіз основних тенденцій розвитку мовознавчої науки виявив їх вплив на лінгвометодику та сучасні підходи до професійного мовного навчання, які підпорядковані найголовнішому – комунікативному. Сучасна лінгвістика та суміжні з нею наукові галузі диктують необхідність вдосконалення процесу формування професійної комунікативної компетенції студентів-філологів шляхом комунікативної переорієнтації методології викладання дисциплін лінгвістичного циклу на філологічних факультетах ВНЗ. Створення сучасних підручників та посібників з урахуванням нових напрямів у мовознавчій науці та компетентнісного навчання забезпечить належну фахову підготовку вчителів української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадер В. І. Функціонально-стилістичний підхід у формуванні культури мовлення студентів-філологів / В. І. Бадер // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 297-301.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
3. Вихованець І. Р. Теоретична граMATика української мови: академ. граMATика укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
4. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Єрмоленко, Л. Мацько // Дивослово. – 1994. – № 7. – С. 28-30.
5. Златів Л. М. Робота з науково-навчальним текстом під час засвоєння студентами-філологами дисципліни «Текстознавство» / Л. М. Златів // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Л.Українки. – Філологічні науки. – Ч. 1. Мовознавство, 2011. – № 2. – С. 103-108.
6. Кубрякова Е. С. Части речи в ономазиологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М.: Наука, 1978. – 115 с.
7. Кухарчук І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення синтаксису у фаховій підготовці вчителя-словесника / І. Кухарчук // Українська мова і література. – 2005. – № 2. – С. 50-54.
8. Кучерява О. Система роботи з формування дискурсивної компетенції у сфері писемної комунікації / О. Кучерява // Вісник Лівівського університету. – Серія філол. – 2010. – Вип. 50. – С. 254-261.
9. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей / М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2011. – 256 с.
10. Пентилюк М. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики / М. Пентилюк // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів: зб. наук. праць. – Рівне: РЕГІ, 2006. – С. 29-34.
11. Плющ М. Я. Теоретико-пізнавальний і методичний аспекти створення підручників з сучасної української літературної мови для вищої школи / М. Я. Плющ // Вища освіта України № 2 (додаток 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – Рівне: РДГУ, 2007. – С. 126-128.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 711 с.
13. Симоненко Т. Базова система вправ у роботі над розвитком професійно-комунікативних умінь студентів-філологів / Т. Симоненко // Укр. мова і літ. в шк. – 2005. – № 7. – С. 40-43.
14. Симоненко Т. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів / Т. Симоненко // Укр. мова і літ. в шк. – 2006. – № 6. – С. 38-41.
15. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посібник / [кол. авторів за ред. М. Пентилюк]. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
16. Теоретико-практичні аспекти сучасних лінгвістичних та лінгводидактичних парадигм: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: зб. наук. праць. – Рівне-Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. – 290 с.
17. Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – Випуск 12. – Переяслав-Хмельницький, ФОП Лукашевич О. М., 2012. – 282 с.
18. Тищенко О. Комунікативний аспект у навчанні / О. Тищенко // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 30-33.
19. Янчук Н. Реалізація функціонально-комунікативного підходу до вивчення лексики сучасної української літературної мови / Н. Янчук // Укр. мова і літ. в шк. – 2005. – № 6. – С. 31-36.
20. Янчук Н. Роль ситуативно-творчих завдань у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників / Н. Янчук // Укр. мова і літ. в шк. – 2003. – № 2. – С. 54-57.

Н. В. ШУЛЬЖУК. ПРИОРИТЕТНЫЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В АСПЕКТЕ СОВРЕМЕННЫХ НАУЧНЫХ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ПАРАДИГМ

Резюме. В статье проанализировано влияние основных тенденций развития языкознания на лингвометодику и современные подходы к профессиональному языковому образованию в условиях компетентностного обучения.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, компетентностное обучение, профессиональная коммуникативная компетенция, дискурсивная компетенция, концепт.

N. V. SHULZHUK. PRIORITY APPROACH TO THE STUDY OF LINGUISTIC UNITS IN TERMS OF MODERN SCIENTIFIC LANGUAGE PARADIGMS

The summary. The influence of basic trends of the development of linguistics to the lingua methods and the contemporary approaches to the professional language education in the conditions of the competence studies are reviewed in the article.

Key words: competence, competence studies, professional communication competence, discursive competence, concept.

Одержано редакцією 19.03.2013 р.

УДК: 373: 811. 133. 1

А. Я. ЮРКІВ

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ ТА СПОСОБІВ ЇЇ ВИРАЖЕННЯ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Резюме. У статті розкрито основні положення оцінки як мовної категорії, показано основні способи її вираження на синтаксичному, лексичному та морфологічному рівнях французької мови, та охарактеризовано з точки зору бінарної опозиції «позитивна/негативна».

Ключові слова: оцінка суб'єктивна/об'єктивна, позитивна/негативна, інтенсивність оцінки, рівні мови синтаксичний/лексичний/морфологічний.

Постановка проблеми. Друга половина ХХ століття та ХХІ століття у світовому мовознавстві позначені антропоцентричним спрямуванням. Мова і мовлення на сучасному етапі розглядаються як у когнітивному так і в прагматичному аспектах. В даних умовах, а саме у світлі прагматичного аспекту постає доцільним розглянути категорію оцінки у сучасному франкомовному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останні десятиліття активізувались спроби світових лінгвістів розглядати мову через призму не лише людини, а власне особистості, яка виражає свою думку за допомогою тих чи інших категорій. Саме такими лінгвістами у сучасній французькій мові і є К. К. Орессіоні, Н. Веіга де Ольвієра, А. Мартіне. Ці науковці зробили значний внесок у розвиток прагматичного аспекту у мовознавстві, і саме вони найбільше досліджували способи вираження оцінки у французькій мові.

Метою статі є дослідження категорії оцінки, її основних складових, а також систематизація та аналіз основних засобів вираження суб'єктивної та об'єктивної оцінки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Оцінна картина світу є об'єктом аксіології, вчення про цінності, яка має довгу історію розвитку у ряді гуманітарних наук: філософія, соціально-філософська антропологія, антропологічна лінгвістика. Саме у цій науці поняття оцінки постає ключовим та знаходить своє втілення. Для того щоб наблизитись до розуміння оцінних категорій зовнішнього світу людини, які носять знак «+» чи «-» або ж «добре – погано» потрібно детально розглянути саму категорію «оцінка».

Оцінка не може існувати поза суб'єктом і поза об'єктом. Соме об'єкт є своєрідним носієм цінності. Оцінка відображає, як правило, об'єктивно існуючі в природі і суспільстві в конкретно-історичний період і в конкретно етнічно (національно), конфесійно, соціально і асоціально гомогенному середовищі об'єкти і норми, що мають визначену цінність. Вона реалізується в рамках часу і простору. Але ці два топоси недостатні. Тому при моделюванні оцінної ситуації необхідна наявність наступних, за термінологією Б. Рассела, егоцентричних слів: Я, це, тут, тепер, де Я – суб'єкт оцінки; це – об'єкт оцінки; тут – місце оцінки; тепер (в даний момент) – час оцінки. При цьому хронотоп оцінки може відноситись до минулого, сьогодення та майбутнього часу (Там / тоді). Отже, оцінка об'єкта як понятійної концептуальної категорії є історично і соціально змінною величиною, але цінність самого об'єкта залишається величиною остійною [4, 65].

Об'єктом ціннісного ставлення може бути будь-що з фізичного світу (об'єкти живої і неживої природи, природні катаклізми, техногенні процеси, історичні події). Ціннісновимірним об'єктом є і сама людина, і її ментальний внутрішній світ.

Оцінка виражає взаємодію людини з оточуючим світом, який отримує свою оцінку через призму ціннісного відношення як фактор притягання людини до світу ціннісно значущих об'єктів чи відштовхування від них в залежності від їх цінності для людини.

Людина у всіх своїх іпостасях історичного буття постає одночасно суб'єктом і об'єктом ціннісного відношення до світу. Когнітивний досвід людини дозволяє оцінювати об'єкти які її оточують, історичні події в навколишньому фізичному та життєвому світі. Саме таке ціннісне осмислення світу, який пізнає людина і постає в мові.

Оцінка передбачає наявність шкали оцінювання, тобто бінарної опозиції «добре – погано». Тому, обов'язковими умовами формування оцінки в формі думок, висловлювань є: об'єкт оцінки, суб'єкт оцінки,

З М І С Т

Розділ 1. ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.	3
ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Антоненко Н.Є.</i> Навчання іноземної мови у світлі теорії множинного інтелекту Г. Гарднера.	4
<i>Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні технології навчання іноземної мови у контексті парадигми особистісно зорієнтованої освіти.	6
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Використання символічних власних імен-антропонімів при вивченні лексичних одиниць.	11
<i>Бойко Н.Г.</i> Засоби формування міжкультурної компетенції учнів на уроці іноземної мови в середній школі.	14
<i>Ветрова І.М.</i> Контекстний підхід у навчанні майбутніх учителів іноземної мови.	17
<i>Воробйова Л.М.</i> Мовленнєве спілкування як засіб навчання іноземної мови.	21
<i>Гасва Н.І.</i> Методична організація вправ для навчання читання за принципом типології.	23
<i>Горобець І.А.</i> Формування особистісної культури викладача іноземної мови в контексті діалогічного мислення.	26
<i>Гронь Л.В.</i> Організація підготовчої роботи до вільного переказу іншомовного тексту.	28
<i>Губіна А.М.</i> Проблеми розвитку креативності у студентів технічних спеціальностей засобами технології проектування.	31
<i>Джавва Н.А.</i> Робота з літературними текстами на занятті з німецької мови як іноземної.	34
<i>Дзюбишина Н.Б.</i> Стратегії навчання іноземних мов як лінгводидактична проблема.	36
<i>Забіяка І.М.</i> Особливості впровадження інтернет-технологій в організацію самостійної роботи при вивченні іноземної мови.	40
<i>Касаткіна О.В.</i> Особливості формування мовної особистості у контексті діалогу культур.	43
<i>Кочубей О.С.</i> Шляхи формування усної перекладацької компетентності студентів-філологів.	45
<i>Лавриненко О.Л.</i> Гендерні особливості мовних якостей студентів у процесі викладання іноземної мови.	49
<i>Лобанова С.І.</i> Взаємозв'язок між особливостями навчально-виховної системи та природним і соціальним середовищем у римському суспільстві родового періоду.	52
<i>Мазурок О.М.</i> Мотиваційно-сміслова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності.	55
<i>Мартинюк А.П.</i> Психолого-педагогічна проблема формування комунікативних навичок у студентів технічних спеціальностей засобами методу проекту на заняттях з іноземної мови.	57
<i>Мезін В.Г.</i> Назви вправ у навчанні англійської мови.	60
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З.</i> Комунікативно зорієнтоване навчання підлітків іноземної мови: теоретико-методологічний дискурс.	63
<i>Моїсєєва О.С.</i> Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови.	68
<i>Михальчук Ю.О.</i> Використання терапевтичної метафори (притчі) у професійній підготовці менеджера.	70
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Комунікативна методика навчання іноземної мови студентів професійно-природничого спрямування.	74
<i>Набочук О.Ю.</i> Становлення екологічної культури майбутнього педагога в сучасних умовах функціонування вищої освіти.	77
<i>Павловська Л.О.</i> Застосування методу логіко-семіотичних опозицій у прагмасемантичному вивченні вербальних формул побажань різноструктурних мов.	81
<i>Палій В.П.</i> Особливості взаємодії лексики та граматики в навчанні французької мови.	84
<i>Перішко І.В.</i> Роль іноземної мови у процесі професійної підготовки менеджерів з туризму.	86
<i>Середюк Л.А.</i> Моделювання мовленнєвих ситуацій на уроках іноземної мови як фактор інтенсифікації навчання.	88
<i>Станіславчук Н.І.</i> Відбір англомовного країнознавчого текстового матеріалу для формування усномовленневої компетенції старшокласників.	91
<i>Столярчук О.В.</i> Ділова гра на уроках німецької мови як засіб професійного самовираження старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах у контексті особистісно зорієнтованого підходу.	93
<i>Третьякова К.В.</i> Формування самоосвітньої компетенції в процесі вивчення латинської мови.	96
<i>Фрідріх А.В.</i> Формування крос-культурної компетентності студентів-філологів у контексті діалогу культур.	98
<i>Шовковий В.М.</i> Система навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем.	101
<i>Шульжук Н.В.</i> Пріоритетні підходи до вивчення мовних одиниць в аспекті сучасних наукових лінгвістичних парадигм.	104
<i>Юрків А.Я.</i> Педагогічні засади здійснення категорії оцінки та способів її вираження у сучасній французькій мові.	108

<i>Яцюрик А.О.</i> Теоретико-методичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини.	110
Розділ 2. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.	113
ПЕРЕДМОВА.	113
<i>Білоус Т.Л.</i> Залежність рівня підготовленості майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності від їх емоційного стану.	113
<i>Варецька О.В.</i> Розвиток соціальної компетентності вчителя початкових класів в умовах соціокультурного середовища сільської школи.	118
<i>Горобець Т.В., Шкоба В.А.</i> Модель організаційно-методичного забезпечення практики студентів педагогічного коледжу відділення «Музичне мистецтво» в дошкільних навчальних закладах.	123
<i>Гулай О.І.</i> Акмеологічні та синергетичні засади неперервного навчання майбутніх будівельників.	126
<i>Димар Н.М., Поліник С.І., Романенко О.В.</i> Значення біоетики у формуванні природничо-наукової компетенції при вивченні біології.	131
<i>Долуда А.В.</i> Формування цілей навчання проектуванню харчових підприємств майбутніх інженерів-технологів.	134
<i>Єршова Л.М.</i> Формування системи виховних ідеалів міщанського стану підросійської України.	136
<i>Зарицька А.А.</i> Сутність та структура готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музики.	141
<i>Ільмінська О.О.</i> Структурування змісту навчання майбутніх інженерів-технологів з технології хлібобулочних виробів.	144
<i>Кирмач Г.А.</i> Цінність іншої людини: аналіз поняття.	147
<i>Козіброцький С.П., Файдевич В.В.</i> Технологія конструювання навчального процесу фізичної культури.	152
<i>Козяр М.М., Сасюк З.К.</i> Опорні кресленики як ефективний інноваційний засіб вивчення правил нанесення розмірів.	154
<i>Колосова Л.М.</i> Організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності управління професійним розвитком методистів районних (міських) науково-методичних установ.	158
<i>Кравчук М.Г., Головченко О.В., Жгут О.А., Романенко О.В.</i> Реалізація принципу наступності в процесі засвоєння базових біологічних знань студентами-медиками.	161
<i>Лепкий М.І., Подоляк В.М., Саварин П.В.</i> Оцінка готовності студентів-магістрів вищого технічного навчального закладу до педагогічної діяльності.	165
<i>Олексів Н.А.</i> Теоретичні засади організації самостійної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів.	167
<i>Павленко О.М.</i> Проблема джазової імпровізації у змісті інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики.	171
<i>Падалко А.М., Падалко Н.Й.</i> Педагогічні аспекти міжпредметної взаємодії в процесі багаторівневої підготовки майбутніх інженерів-електриків.	173
<i>Полухтович Т.Г.</i> Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях.	177
<i>Поніманська Т.І.</i> Динаміка формування готовності студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку.	179
<i>Потапюк Л.М., Потапюк І.П.</i> Докторські програми як складова модернізації системи вищої освіти в Україні.	186
<i>Романовська Т.І., Левчук Н.І.</i> Організація освіти у вищій школі.	189
<i>Руда О.Ю.</i> Деякі аспекти інтеграції знань студентів у процесі вивчення біологічних дисциплін у медичних вищах.	191
<i>Триндюк В.А.</i> Академічна мобільність студентської молоді Волині: проблеми та перспективи розвитку.	193
<i>Щербініна О.М.</i> Методологічні засади інструментально-виконавської підготовки музиканта-педагога в системі мистецької освіти.	196
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна підготовка майбутніх педагогів у системі вищої освіти.	199
<i>Відомості про авторів.</i>	206